

Vilken normerande kraft har kyrkomötesbeslut?

Teol.doktor Daniel Wihlborg, Horred översatte 2014 till svenska en mindre känd text av Martin Luther, som först publicerades på latin 1536, med titeln "Disputatio de potestate concilii" (Ungefär Teser om kyrkomötenas makt) Det var året före de Schmalkaldiska artiklarna och nästan tjugo år efter hans mer berömda 95 teser om boten, som satte i gång den process vi kallar reformationen.

Martin Luthers *Disputatio de potestate concilii* – inledning och översättning

Reformationstidens debatter mellan de katolska och de evangeliska parterna handlade om både teologi och kyrklig makt.

I fråga om den kyrkliga makten, blev en viktig fråga vilka anspråk på normerande kraft som man kan tillskriva ett kyrkomötesbeslut. De evangeliska menade att även kyrkomöten kan vara felbara, och kunde därför kritisera gällande kyrklig lära och praxis och begära reformation av dem.

År 1536 publicerade Luther *Disputatio de potestate concilii* (Ungefär *Teser om kyrkomötenas makt*)

Luther erkände den auktoritet i kyrkan som lade ut Skriften på ett rätt sätt. I *De potestate concilii* är två distinktioner viktiga:

- 1) åtskillnaden mellan å ena sidan fullmakten i en biblisk Kristus-förkunnelse och å andra sidan all övrig lära, gjord av efterföljare till apostlarna, och
- 2) åtskillnaden mellan å ena sidan den allmänna, sanna kyrkan och å andra sidan den i kyrkomöten representerade, avbildade kyrkan.

Inget kyrkomöte har i sig själv fullmakt att avgöra tros- eller lärofrågor, som det sedan med maktspråk förbinder människor att följa. Varje kyrkomötes auktoritet avgörs av dess skriftenlighet, prövad av den sanna kyrkan, av församlingen och av den enskilde kristne.

Kan kyrkomöten ha fel även i vår tid?

Har de Luthers 30 teser, som här är översatta, någon aktualitet i vår tid? Det är naturligtvis upp till läsaren att avgöra, men jag ska ge några tankar.

Lutherauktoriteten Leif Grane skriver att Luther "betraktade kyrkoordning och gudstjänst som yttre ting, som kunde inrättas på många sätt men som framför allt inte fick underkastas lagar och bindande regler".¹ De evangeliska hade upptäckt

---

¹ Leif Grane, *Vision och verklighet: En bok om Martin Luther*, 215.

att en kristen bara är underkastad Skriftens lagar och regler. En avgörande insikt för att reformationen alls blev av var idén att kyrkomöten och koncilier, som mänskliga församlingar, kan ha fel. Tillspetsat kan man säga att Svenska kyrkan existerar för att Luther hävdade att kyrkomöten kan ha fel.

Denna grundförutsättning är inte alltid enkel att hantera. Men en evangelisk syn på ett kyrkomötes plats och funktion måste ständigt vara aktuell i en evangelisk kyrka. Är inte en tendens i vår samtida Svenska kyrka är att man tillskriver (sina egna årliga) kyrkomöten en roll och grad av normering som de alls inte har? Möjligen beror det på att man ser på Svenska kyrkans kyrkomöte ungefär som på vår demokratiska riksdag, som bestämmer lagar för oss andra att följa. Oavsett tankarna bakom en sådan uppfattning behöver den granskas närmare.

Ett exempel är några formuleringar från Göteborgs domkapitel 2014-09-19. Jag citerar: ”Domkapitlet fäster vikt vid att de två prästvigningslöften som domkapitlet åberopat inte ger utrymme för en sådan normhierarki, utan ska spegla en och samma tro, bekännelse och lära.” Av sammanhanget är andemeningen att präster i Svenska kyrkan förväntas samma trohet mot kyrkomötesbeslut som mot Skriften.

Jag fortsätter citera: ”De kvinnliga prästerna har vigts till sitt ämbete i Svenska kyrkans lagstadgade ordning, och deras legitimitet kan därför inte ifrågasättas.”

Domkapitlet verkar mena att Svenska kyrkans kyrkomötes beslut inte får ifrågasättas. Men den principiella frågan kvarstår. Kyrkomötesbeslut kan i en evangelisk kyrka inte hävdas vara lika kraftfulla och oemotståndliga som utsagor i den heliga Skrift.

Som ett bidrag till reflektionen kring frågan om kyrkomötens makt i vår egen evangelisk-lutherska kyrka följer här en översättning av *Disputatio de potestate concilii*.

Teser om kyrkomötenas makt² av Martin Luther

1. Ingen auktoritet efter Kristus får likställas med apostlarna och profeterna.
2. Alla övriga efterföljare skall bara anses som deras lärjungar.
3. Apostlarna hade (inte endast generellt, utan var och en individuellt) ett säkert löfte om Den helige Ande.

---

² Den latinska texten finns i Wilfried Härle m.fl., *Martin Luther Lateinisch-Deutsch Studienausgabe, Band 3 Die Kirche und ihre Ämter*, 681–685.

4. Därför kallas endast de kyrkans grund, dessa som var satta att överlämna trons artiklar.
5. Ingen efterföljare har till sin person ett löfte om Den helige Ande.³
6. Utifrån detta stämmer inte följande: apostlarna kunde det och det, alltså kan deras efterföljare göra detsamma.
7. Nej, vad än efterföljarna vill lära eller fastslå, är de skyldiga att följa och anföra apostlarnas auktoritet.
8. Så som Petrus skriver: ”Den som talar skall komma ihåg att han får sina ord från Gud, den som tjänar att han tjänar med den styrka Gud ger.”⁴
9. För ingen profetia bärs fram i kraft av mänsklig vilja,⁵ oavsett vilken kyrklig ställning människan har.
10. Guds människor inspireras nämligen av Den helige Ande till att tolka Skrifterna, inte av sin egen påhittade tolkning.
11. Därför, om efterföljarna inte följer och inte beaktar apostlarnas grund är de heretiker eller antikrister, eftersom de saknar grunden.
12. Alltså kan, liksom andra människor, en biskopsförsamling eller ett kyrkomöte fela, såväl i offentliga uttalanden som i privata.
13. Men om de inte felar, sker det av en lycklig omständighet, eller genom förtjänsten hos någon helig bland dem eller hos kyrkan, inte genom deras församlings auktoritet.
14. Så undvek t.ex. kyrkomötet i Nicaea ett fel genom en enda *Paphnutius*⁶ kraft, och så bistod Kristus sin kyrka.

---

³ Jag utgår från att Luther avser makten att kunna uttala Guds ord i samma mening som apostlamötet i Jerusalem, Apg. 15:28: »Den helige Ande och vi har beslutat...»

⁴ 1 Petr. 4:11, översättning Bibel 2000.

⁵ Jfr 2 Petr. 2:21.

⁶ Vid konciliet i Nicaea år 325 föreslogs en kanon att diakoner, präster och biskopar skulle förbinda sig att leva avhållsamt också om de var gifta. Paphnutius talade för att äktenskap var gott och bra även för präster om de var gifta före sin prästvigning. Se Sozomenos, *Historia Ecclesiastica* 1:23 och Socrates, *Historia Ecclesiastica*, 1:11.

15. För det finns inget löfte om att Den helige Ande är förbunden med en biskopsförsamling eller ett kyrkomöte, och de kan inte heller bevisa det.
16. Därför är det högmodigt och falskt, för att inte säga hädiskt, när de berömmar sig själva av att vara rättmätigt församlade i Den helige Ande.
17. För vem ger dem, eller oss, vissheten att Den helige Ande nödvändigtvis är förbunden med just deras församling?
18. Att församlas är enkelt, men att församlas i Den helige Ande kan de inte, förutom när de följer apostlarnas grund och inte utreder sina egna tankar utan det som är förenligt med tron.
19. De har rätt när de säger att de avbildar den universella kyrkan, de är nämligen inte nödvändigtvis kyrkan utan ofta avbildar de bara kyrkan.
20. Och om de bara avbildar kyrkan, då är de kyrkan i samma mening som en målning av en människa är en människa, alltså bara en avbild.
21. När de alltså är något mer (alltså den sanna kyrkan) då sker det genom en lycklig omständighet (som sagt), och inte i kraft av [att vara] kyrkans avbild.
22. Historien vittnar om att kyrkomötena ofta bara varit en avbild av kyrkan, men sällan den sanna kyrkan.
23. Ja, kyrkomötena är noga räknat alltid en kyrkans avbild, men, återigen, genom tillfällighet är de den sanna kyrkan.
24. Alltså kan ingen tvingas att tro den avbildade kyrkans bestämmelser, det betyder kyrkomötenas, utom när dessa bedömer och talar i enlighet med apostlarnas skrifter, vilket är en lycklig omständighet.
25. Alla övriga bestämmelser är inget annat än den avbildade kyrkans, eller avmålade kyrkans, vilka man kan instämma i, om de inte är ogudaktiga.
26. Ja, de själva säger, att en enda människa kan bestrida ett helt kyrkomöte, om den har bättre argument eller Skriften på sin sida.
27. Detta säger de, men ljuger, eftersom de i sina handlingar häftigt förnekar och fördömer det de sagt.

28. Varken om en ängel kommer från himlen⁷ eller om de hör en oändlig skara *Paphnutius* står de ut med att någon säger emot dem.

29. Vid konciliet i Nicaea stod en *Paphnutius* emot kyrkomötet, trots det brände man honom inte, utan prisade honom.

30. Vid kyrkomötet i Konstanz stod två *Paphnutius* emot, beväpnade med Skriften, trots det prisade man dem inte, utan brände dem.⁸

---

⁷ Jfr 1 Mos. 22:11.

⁸ Här avses Johannes Hus och Hieronymus av Prag, vilka brändes till döds år 1415 och 1416.